

Iszapláva selyemből

DOLÁNYI ANNA ELSODRÁS – VÖRÖS ISZAP CÍMŰ
MINTITEXTILJÉRŐL

A 20 x 20 centiméteres minitextil talált tárgyakból, azaz selyemfestők hulladék anyagaiból készült. A textil alaplapra varrt selyemdarabkákból összeállított quilt (foltvarrással készített textilkép) egy filigrán nádszálra függesztve került installálásra a 7. Nemzetközi Textilművészeti Triennálén Szombathelyen, 2021-ben.

A kiselejtezésre ítélt anyagdarabokat (upcycling) összevarró redesign, a selyem változatos strukturális elemei – a faktúra és színek (halvány ibolyaszínnel, lilákkal, bordókkal, sötétkékekkel, sárgával, és a fekete színnel rajzolt anyagmintázat) koncentrikus fodrozódása – a művész számára már készen kínálták a majdani mű

DOLÁNYI Anna: Elsodrás – Vörös iszap | Anna DOLÁNYI: Drift – Red Mud | 2021, selyem, pamutvászon, vegyes technika, 20x20 cm
Fotó: Magyar Iparművészet

grafikai sajátosságait, azaz az anyag által hordozott olyan implicit rajzi jegyeket, mint a zagyláva pusztító hullámaikat szimbolizáló „színfraktál”-hurkokat, és az alaptextilre varrt vörösiszap-örvényekre utaló korallpiros selyempalmettákat. A művész által kiválasztott selyemdarabok összeillesztésével kibontakozó szín- és formakavalkád keleties hangulatot és dinamikát kölcsönöz a minitextilnek, amelynek bravúros kompozíciója és varrástechnikai elemei még jobban kiemelik a selyem lágy érzékletét és tompa fényének csillogását. A Dolányi-féle minitextil hazai stíluspárhuzamát egyértelműen Hübner Aranka „természeti jelenségeket közvetítő” selyemkárpitjaiban érdemes keresni.¹

A quilt alkotója, Dolányi Anna eredeti szakmájára nézve kert- és tájtervező mérnök, a magyarországi quiltművészet országos szervezetének alapító elnöke.² Aktív művészi pályájának első szakaszát (1969–1989) Belgiumban töltötte. 1979-ben Brüsszelben művészeti sokszorosító grafika-szerigrafia szakon szerzett művészdiplomát, Michel Caza tanítványaként. A rendszerváltáskor hazaköltözött, és megalapította a Magyar Foltvarró Céhet. „Textiltervezőként a quilt-patchwork területén dolgozik.”³

A művésszel készített interjúban Dolányi a 2010-es vörösiszap-katasztrófát csak olyan jelzőkkel tudta leírni, mint „iszony, borzasztó”. Az elkészült alkotás azonban a művész személyes véleményében tükröződő megrendültség és megbotránkozás helyett katartikus szépségélményt nyújt szemlélőjének. A minitextil önmagában rákérdez, hogy vajon adekvát-e szublimáltan, elemelten, a selyem puhaságába rejtve, szinte suttogva beszélni az iszonyatról. Azaz egyrészt a mű vitathatatlan esztétikai értékei (az anyagban megtestesülő és a kompozícióval is hangsúlyozott harmonikus szépségarányok és a mű befogadásakor átélt katarzis), illetve a mű súlyos szociológiai vonatkozásainak oppozíciója – ahogyan Paul Cézanne *Az akasztott ember háza* című 1873-ban festett tájképén, ahol semmilyen direkt jel, motívum, de még nyom sem utal a címben megjelölt tragédiára – milyen termékeny feszültséget hordoznak? Másrészt hogyan befolyásolják az Alois Riegl-i, illetve a Riegl nézeteit továbbgondoló Max Dvořák-í⁴ Kunstwollent a korunkra jellemző társadalmi és természeti katasztrófák? Hauser Arnold *A művészettörténet filozófiája* című könyvének bevezetőjében írja, hogy a művészet tudományosan három oldalról vizsgálható annak három vonatkozása szerint: pszichológiailag, stílustörténetileg és szociológiailag. Hauser nem kérdőjelezi meg a műalkotás immanenciájának, az esztétikai illúzióinak a létét, de tagadja, hogy ez lenne a kizárólagos, sőt akár a legfontosabb célja a művésznek. A művészet teljességéhez azonban esztétikai értéke mellett hozzátartozik társadalmi meghatározottsága is, kialakulásának, formálódásának

minden történeti, gazdasági, kulturális mozzanata. Ezek alapján tehát a művészet értékközpontú esztétikai formaelemzése és szociológiai szempontú elemzése nemcsak hogy nem zárja ki egymást, de csakis együtt, egymást kiegészítve közelíthetnek a művészet teljes megismeréséhez. A szociológiai vizsgálat számára az objektivitást nem az értékek kirekesztése, hanem az értékek által meghatározott, illetve a teljesen értékmentes mozzanatok kiválasztott vizsgálatát követő teljes szintézis adja meg.⁵

A mű közvetlen szociológiai kontextusa – az Ajkai Timföldgyár ipari balesete, amely a kor társadalmi anomáliáinak (a „következmények nélküli ország” toposza, illetve a gondatlanság) szimbólumává is vált – fontos szempont, amikor a művet elemezzük. Az egész ország, sőt a világmédia is tanúja volt 2010 októberében, hogy Devecser, Kolontár és Somlóvásárhely hogyan válik pillanatok alatt apokaliptikus tájjá, a timföldgyár zagytározó kazettáiból kitörő zagylávéval előntött „világvégi esett föld”-dé.⁶

A katasztrófa nem csak Dolányit érintette meg a kortárs művészscénából. Philipp Helga intermédia-művész *Zagyter* című 2011-es, a Best of Diploma kiállításon látható installációja⁷ „a levegőben menekvő madárhad” hangját is megidézte a varjúkárogások hallhatóvá tételével.

A 7. Nemzetközi Textilművészeti Triennáléra bezűrízt Dolányi-alkotás a 2010-es vörösiszap-katasztrófa emlékének lírai mementója, egyben csendes hitvallás a környezettudatos felelősségvállalásról,⁸ mely a kortárs design és nemzetközi textilművészet egyik fő irányvonala.

MOLNÁR Eszter
művészettörténész

1. Frank János: *Az eleven textil*. Corvina, 1980, 58.
2. A Magyar Foltvarró Céh 1989-től működik bejegyzett egyesületként. Vö. az egyesület honlapja: <https://foltvarro.hu/tortenetunk/> (Hozzáférés: 2022. február 21.)
3. Dolányi Anna (Artportal-szócikk). Szerző: Faludy Judit. Forrás: <https://artportal.hu/lexikon-muvesz/dolanyi-anna-3577> (Hozzáférés: 2022. február 19.)
4. Veress Dani: A művészettörténészeket elnyelte a Habsburg-nosztalgia, és erre meg is van minden okuk. *Qubit*, 2019. április 18. Forrás: <https://qubit.hu/2019/04/18/a-muveszettorteneszeket-elnyelte-a-habsburg-nosztalgia-es-erre-meg-is-van-minden> (Hozzáférés: 2022. február 19.)
5. Tibori Tímea: Gondolatok Hauser Arnold művészetszociológiai nézetéről. *Kultúra és Közösség*, 3. évf. (2012), 1–2, 25–34.
6. A Pilinszky János-i oeuvre is kínálja magát analógiaként: a citált versrészletek az *Apokrif* című versből származnak.
7. A tragédia szubjektív, esszészerű megközelítése Dolányihoz hasonlóan Philipp Helgára is jellemző. Lásd: Molnár Eszter: A két Philipp Helga. Interjúsorozat a „Best of diploma 2011” kiállítóival – harmadik rész. *Prae.hu*, 2011. október. 22. <https://www.prae.hu/article/4176-a-ket-philipp-helga/>
8. A kortárs design alapvető vonulatai között tarthatjuk számon a funkcionalista, az érzelmi és az elkötelezett, „zöld” designt. Vö. Zalavári József: *A forma tervezése. Designökológia*. Scolar, 2008.